

סוף לקארושי? יפן ממליצה לעבור ל-4 ימי עבודה כדי להגדיל את הפריון

הקורונה עוררה שינוי בתרבות העבודה האינטנסיבית הידועה לשמצה ביפן • בקובץ הנחיות שהוציאה הממשלה היא ממליצה לחברות להקטין את שבוע העבודה בתקווה שעובדים רגועים יותר יהיו בסיכון פחות ל"קארושי" - מוות כתוצאה מעבודת יתר - וכן יהיו פרודוקטיביים יותר

גלובס 28.06.2021 [רועי ברק](#)

עובדי משרדים במרכז טוקיו בדרכם לתחנת הרכבת בתום יום עבודה / צילום Associated Press, Shizuo Kambayashi

יפן, הידועה בתרבות העבודה הנוקשה שלה, מנסה לערוך שינויים בשבוע העבודה הסטנדרטי במדינה - ניסיון שמעטים בלבד היו מנבאים אפילו לפני מספר שנים.

ממשלת יפן בראשות יושיהידה סוגה מתכננת לעודד חברות, בעלי עסקים, מעסיקים קטנים ותאגידי ענק להרשות לעובדים לבחור לעבוד ארבעה ימים בשבוע במקום חמישה ימים, בניסיון לשפר את האיזון בין העבודה והחיים, לאנשים שיש להם אחריות לטיפול במשפחה או צריכים יותר זמן חופשי על מנת להשיג כישורים חדשים. הממשלה כללה ביום שישי את קידום האפשרות לשבוע עבודה מקוצר בקובץ הנחיות הכלכליות השנתיות, שממשלתו של רה"מ סוגה פרסמו.

תרבות העבודה הקשה והנוקשה ביפן ידועה לשמצה ובמיליון היפני נקבע בשנות השבעים המונח קארושי (karoshi) שמשמעותו "מוות מעבודת יתר" עקב ריבוי מקרים שבהם עובדים מתו במהלך העבודה או אחריה לאחר שתשו כוחותיה בשל תנאים פיזיים או נפשיים קיצוניים. הסיבות הרפואיות המרכזיות לתופעת המוות מקארושי הן התקף לב ושכץ מוחי כתוצאה מלחץ ודיאטת רעב.

ב-2016 התפטר מתפקידו נשיא חברת Dentsu משרד הפרסום הגדול ביותר ביפן, על רקע "מוות מעבודת יתר" של עובדת צעירה. מטסורי טקהאשי, בוגרת מבטיחה של האוניברסיטה הבכירה ביפן, קפצה אל מותה בדצמבר 2015 והשאירה אחריה שובל של תלונות על שעות

עבודה בלתי פוסקות. במקרה שלה היו אלה 105 שעות נוספות באוקטובר 2015, שהכניסו אותה לדיכאון שהוביל להתאבדות.

בעקבות ההתאבדות של טקהאשי, המדינה, שמטילה מעט מגבלות על מעסיקים בכל הנוגע לשעות נוספות במקום העבודה, ערכה מחקר שגילה שבלמעלה מחמישית מהחברות ביפן, העובדים עובדים יותר מ-80 שעות נוספות בחודש.

הקורונה יצרה ניסוי בקנה מידה ענק

אלא שמגפת הקורונה הביאה לשינוי תפיסתי בקרב ציבור גדל ביפן, כולל בקרב המחקרים והממשלה. המגפה שאילצה את המעסיקים לבצע שינויים משמעותיים בדרך בה חברות רבות מתפקדות, הביאה לכך שגם ביפן עובדים רבים נשלחו לעבוד מהבית. המדינה והמעסיקים גילו מ"הניסוי" בקנה מידה ענק שנכפה עליהם, שהשמיים לא נפלו מבחינת התפוקה. מגפת הקורונה עזרה לרעיון של שבוע העבודה בן ארבעה ימים לצבור תאוצה כשהמשבר הבריאותי הביא אנשים לבלות יותר זמן בבתיים ולגלות את היתרונות הגלומים בכך.

ההמלצה שחברות יאמצו שבוע עבודה קצר יותר נועדה לתמוך בעובדים שרוצים לקדם את החינוך שלהם, לטפל בבני משפחה או פשוט לצאת, להוציא כסף או אפילו לפגוש אנשים אחרים, בזמן שאוכלוסיית יפן מזדקנת ומתכווצת.

ההצעה של יפן לשבוע עבודה בן ארבעה ימים, מצטרפת לספרד, שהציעה ניסוי בן שלוש שנים במדינה כולה במסגרתו עובדים יעבדו שבוע עבודה מקוצר של 32 שעות. כמה מדינות אחרות גם הן שוקלות את האפשרות: ראשות הממשלה בניו זילנד ובפינלנד הציפו את הרעיון של שבוע עבודה בן ארבעה ימים. גם בבריטניה, מפלגת הלייבור הכניסה למצע שלה ב-2019 את הרעיון ששבוע העבודה בעשור הבא יתקצר לארבעה ימים.

ויש גם תאגידים שהחליטו לנוע בכיוון הזה. על פי דיווח של מגזין "האטלנטיק" משבוע שעבר, חברת "קיקסטרטר" (Kickstarter) "הודיעה שתקטין את כמות השעות שעובדיה עובדים מבלי להקטין את השכר החל משנה הבאה.

חששות מתוצאות לא רצויות

המומחים ביפן חלוקים לגבי השאלה האם היוזמה החדשה, שנועדה להתמודד עם אתגרים שמציב המחסור בעובדים במדינה, תתקבל באופן נרחב, כאשר גם מנהלים וגם עובדים משמיעים חששות לגבי תוצאות אפשריות לא רצויות.

בעוד שאנשים שעובדים ארבעה ימים בשבוע עשויים להיות יותר חדורי מוטיבציה, מעסיקים חוששים שזה עשוי לא לשפר את הפרייון מספיק כדי לפצות על יום העבודה האבוד. העובדים, מצדם, חוששים מקיצוצים בשכר.

ואולם על פי הממשלה היתרונות עולים על החסרונות. לדבריה, קיצור שבוע העבודה יעזור לאנשים שיש להם אחריות לטיפול במשפחה להימנע מהצורך להתפטר, קידום של חינוך גם בגיל העבודה וסיוע ליותר אנשים לקחת עבודה צדדית קטנה נוספת אם ירצו בכך.

בסוף אפריל, מפלגת השלטון ביפן, המפלגה הדמוקרטית ליברלית, (LDP) אמרה כי תנקוט צעדים על מנת להקל על אימוץ קיצור שבוע העבודה, ש"יקדם סגנונות עבודה מגוונים ותעודד עובדים בעלי כישורים חדשים לעבור לתעשיות מפתחות כמו טכנולוגיית מידע."

עלייה של 40% בפריז

בפאנל כלכלי שנערך באמצע אפריל נידון קידום של שבוע עבודה בן ארבעה ימים, אמר רה"מ סוגה שממשלתו תשקול הרחבה של התמיכה באנשים המוכנים לקדם את הקריירות שלהם דרך המשכת לימודים, שיפתחו אותם ויאפשרו להם להתקדם בעולם העבודה, מבלי לעזוב את מקום הג'וב שלהם.

אמנם בין הכלכלות הגדולות, באוסטרליה, קנדה, איטליה וארה"ב עובדים יותר שעות מאשר ביפן, כך על פי סקר של ה-OECD-אלא ששוק התעסוקה ביפן נשאר קשיח, עם פריז שמראה שיפור מוגבל גם כשאנשים לוקחים פחות חופשות והניידות בין עבודות נותרת נמוכה. על פי סקר של משרד התעסוקה של יפן, שנערך בקרב יותר מ-4,000 חברות בשנה שעברה, 8.3% מהחברות נותנות לעובדים יותר ימי חופש ממה שהן צריכות במסגרת שבוע עבודה של חמישה ימים.

לאחד הניסיונות המעניינים, שניתן להפיק מהם לקחים, אחראית חברת "מיקרוסופט-יפן" שקבעה באוגוסט 2019 שבוע עבודה זמני בן ארבעה ימים. התוצאה, כך העידה החברה, הייתה עלייה של 40% בפריז. במקביל, חלה ירידה בתקורה בדברים כגון שימוש בחשמל ובהדפסת נייר.

חברה נוספת שעשתה שינויים בשעות העבודה הגלובליות של העובדים על חשבונה, היא ענקית האינטרנט והמסחר המקוון-yahoo "יפן", שאישרה לעובדים שלה שצריכים יותר זמן חופשי לטיפול בילדים לקבל שלושה ימי חופש נוספים באחד השבועות באפריל 2017. "זה התקבל באופן חיובי בסך הכול. העובדים סיפרו שהיה להם קל יותר לתאם בין ימי החופש לפעילויות לילדים", סיפר אז דובר של החברה.

בינתיים, היסאשי ימאדה, סגן יושב ראש צוות החשיבה ב-Japan Research Institute-אמר שהוא לא מצפה ששבוע עבודה בן ארבעה ימים יתפשט במהירות ביפן אפילו שהממשלה תומכת בזה. לטענתו, הדבר יסבך את ניהול כוח האדם והערכת ביצועי העובדים.

חופשות נוספות אינן בתשלום

ב"יאהו-יפן" וחברות רבות אחרות המציעות אפשרות לעבוד פחות ימים, חופשות נוספות אינן משולמות. הדובר של יאהו יפן אמר שרק כ-100 מתוך 7,000 עובדים בחברה ביקשו שבוע-עבודה בן ארבעה ימים נכון לאפריל. אלה שרוצים יותר ימי חופש למטרות כאלה רוכשים כישורים חדשים או לוקחים עבודות צדדיות, שאינן עומדות בתנאי התוכנית, אמר.

ימאדה, ממכון המחקר, אמר שהוא חושב שכמה חברות קטנות ובינוניות לא יכולות להרשות לתת ימי חופש נוספים כאלה וכמה חברות עשויות לנסות לקצץ בעלויות העבודה על ידי שזה שיישמו שבוע עבודה בן ארבעה ימים גם לעובדים שרוצים לעבוד יותר.